

τράπεζαν μου τέσσαρα άτομα τὸ πολὺ, ἀμέσως διατάσσω νὰ θέσωσιν ἐπ' αὐτῆς δύο καλῶς φωτιζούσας λυχνίας, ὁσάκις δὲ ἀκούω: „Ἀλλὰ, μητέρα, σὲ διαβεβαίω, βλέπω ἐδῶ ἐξαίρετα!“ ἀμέσως ἀπαντῶ: „Ὅχι, πλησίασε περισσότερον εἰς τὸ φῶς, εἰ δὲ μὴ, παῦσε τὴν ἀνάγνωσιν!“ Οὐχὶ σπανίως ἀκούω ὀλίγους κρυφίους ἀστεϊσμούς, ὁσάκις μάλιστα μᾶς ἐπισκέπτονται στενοὶ τινες φίλοι καὶ εὐρίσκωσι παρ' ἡμῖν ὅλα ἀπλούστατα μὲν καὶ πενιχρότατα, ἀλλὰ φωτεινότερα. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, εἶνε γελοῖον τῷ ὄντι νὰ ἔχη τις ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ δύο μεγάλας λυχνίας, ἐκπεμπούσας ἀπλετον φῶς ἐπὶ ξηροῦ ἄρτου, ὀλίγης ὀρύξης καὶ ἐπὶ νεροβράσειων γεωμῶν. Τί τὰ θέλετε; ἐπιτρέπω τὸν γέλωτα εἰς πάντα, τὸ πολὺ πολὺ δὲ λέγω: „Παιδιά, θέλω νὰ βλέπω, τί ἔχω ἐν τῷ πινακίῳ μου, ἀδιάφορον ἂν τοῦτο ᾔηνε μόνον ἄλας καὶ φωμί“.

Εἶμαι βεβαία, ὅτι τὸ φῶς οὐδένα ὀφθαλμὸν βλάπτει, οὔτε ὑγιᾶ οὔτε ἀσθενῇ. Μόνον ὁ ἀσθενὴς ὀφθαλμὸς δύναται νὰ τὸ ἀποφεύγῃ, καὶ τοῦτο κατὰ ἱατρικὴν συμβουλὴν. Ὅταν ὅμως πρὸς νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, ὁ ἀσθενὴς δὲν πρέπει καὶ νὰ ἐργάζεται ὅλως διόλου· ἐφ' ὅσον τις ἐργάζεται ἡ παρατηρῇ τὰ περὶ αὐτὸν μετὰ προσοχῆς, εἶνε βεβαίως καλλίτερον νὰ πράττῃ τοῦτο εἰς τὸ φῶς παρὰ εἰς τὴν σκοτίαν.

Τώρα δὲ ἔλθωμεν καὶ εἰς τὸ ὕδωρ.

Δόξα τῷ θεῷ, τοῦτο εἶνε ἐρῶν καὶ εὐαπόκτητον, καὶ ἐν τούτοις συχνάκις μετροῦνται σχεδὸν καὶ αὐταὶ αἱ σταγόνες του. Ἡ φειδῶ, μεθ' ἧς ἐξοδεύουσιν αὐτὸ πολλὰ οἰκογένεια, καταντᾷ πράγματι πολλάκις εἰς τὸ γελοῖον. Ἐγὼ αὐτὴ εἶδον καὶ ἤκουσα πολλὰς μητέρας ἀπαγορευούσας εἰς τὰ τέκνα των νὰ νίπτωσι τὰς χεῖρας ἐπανειλημμένως τὴν ἡμέραν, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀνάγκη τὸ ἐσπέρως νὰ πληρωθῶσιν ἐκ νέου οἱ πῖθοι ἢ αἱ ὑδρίαι. Ἀλλ' ἐγὼ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου διέταξα οὕτω τὰ πράγματα, ὥστε ἐν τῷ οἰκιακῷ μου λεξικῷ ἢ λέξις „νίψιμον“ σημαίνει „λουτρίον“. Γίνεται δὲ τοῦτο ἐν πρώτοις εὐδὺς ἅμα γεννηθῇ νέος ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον· αἱ „φρόνιμοι“ γυναῖκες χύνουσι τόσον ὕδωρ εἰς τὴν λεκάνην, ὅσον ἀρκεῖ, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ διαβραχῇ ὁ σπόγγος. Πόσῃν δὲ ἡδονῇ αἰσθανόμεθα τότε πρώτην φοράν ἰδίαις χερσὶ λούουσαι τὸ ἄκακον τμήμα τῶν ἡμετέρων σπλαγχνῶν! Ἀργότερα ἡ λεκάνη πληροῦται κατὰ τὸ ἥμισυ, καὶ τότε τὸ ἀδῶον πλάσμα, ἐξοικειωθὲν, ἀρχίζει νὰ θορυβῇ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐκτείνει ἐν ἀναπαύσει τὰ μέλη του εἰς τὸ χλιαρὸν ὑγρὸν στοιχεῖον καὶ σχεδὸν διεξολισθαίνει ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν — ἀλλὰ μὴ φοβῆσθε! — οὐδὲν ἐκ τῶν ὀκτῶ τέκνων μου ἐπνίγη, ἅπερ ἐν συνόλῳ ἐξ χιλιάδας φορὰς περίπου ἰδίαις χερσὶν ἔλουσα μέχρι τοῦδε· οὐχί, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐπνίγη, ἀλλ' ἅπαντα εἶνε ὑγιῇ καὶ ζωηρά, ὅπως καὶ οἱ κῶνωπες, οἵτινες χορεύουσιν ἐκεῖ ἔξω εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Τὸ κακὸν μόνον εἶνε, ὅτι ὅλα ἔγιναν, ὅπως καὶ ἡ μήτηρ των, ἄσωτα καὶ ὁ λογαριασμός μου ἠϋξήθη ὀκταπλασίως διὰ τὰ δαπανηθέντα ποσὰ ἀέρος, φωτὸς καὶ ὕδατος ἐν τῷ μεγάλῳ οὐρανίῳ χρεωστικῷ καταστήτῳ. Τοῦτο μ' ἐμβάλλει τῷ ὄντι εἰς σκέψεις.

ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΙΡΟΝ.

Ἐὰν ἀπεπειρώμεθά ποτε ν' ἀριθμήσωμεν ὅλας τὰς ὥρας τοῦ βίου ἡμῶν, δὲ ἀνωφελῶς καὶ μάτην κατεδαπανήσαμεν, βεβαίως ἠθέλομεν ἀναφωνήσῃ μετὰ τρόμου: „Ἀδύνατον!“ ἠθέλομεν εὐρεῖ ἀναμφιβόλως, ὅτι αὐταὶ εἶνε ἔτη ὀλόκληρα

κατασπευθέντα καὶ ἐν τούτοις πλειστάκις „δὲν εἶχομεν καιρὸν“ διὰ τὰς μᾶλλον ἐπείγουσας ἐργασίας.

Μέγιστος σπάταλος εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις περιφρονεῖ τὸ λεπτόν καὶ τὸν παρᾶν. Ὅστις ἀδιακόπως θεωρεῖ τὰς καθημερινὰς μικρὰς δαπάνας ὡς μηδαμινὰς, ἀδιστακτικῶς ἐξοδεύει πλείωτερα ἐκείνου, ὅστις δεικνύεται μὲν φειδωλὸς εἰς τὰ μικρὰ ταῦτα ποσὰ, δαπανᾷ δ' ἐνίοτε περισσότερα χρήματα χάριν διασκεδάσεως ἢ πολυτελείας. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τοῦ χρόνου. Ὅστις ποιῇται αὐστηρῶς οικονομικὴν χρῆσιν ὅλων τῶν στιγμῶν, δύναται ἄνευ ζημίας ν' ἀφιερῶσθαι ὥρας τινὰς εἰς ἀνάπαυσιν καὶ διασκέδασιν. Ποσάκις ἡμεῖς αἱ γυναῖκες π. χ. σκεπτόμεθα — Αἱ, ἰδοὺ μόλις δέκα λεπτὰ ἔμειναν ἀκόμῃ μέχρι τοῦ δείπνου, δὲν ἔχω τώρα σκοπὸν ν' ἀρχίσω νέαν ἐργασίαν. Λαμβάνομεν δὲ συνήθως ἀνὰ χεῖρας βιβλίον τι καὶ φυλλολογοῦμεν χωρὶς ν' ἀναγινώσκωμεν τι, ἢ βλέπομεν ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀκόπως πορευόμεθα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς δωματίου εἰς τὸ ἄλλο, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ παρέλθωσι τὰ δέκα ταῦτα λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἐγὼ οὐδέποτε πράττω τοιοῦτό τι. Ἀφ' οὗ τελειώσω τὴν ἐργασίαν μου ἐν τῷ μαγειρείῳ καὶ ἐτοιμάσω τὴν τράπεζαν, δὲν βλέπω τὸ ὀρολόγιον, ἀλλὰ, ἢ ἀρχίζω πάλιν νὰ ῥάπτω, νὸ πλέκω, ἢ γράφω μετὰ τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν, ὥσπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐργασθῶ ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας. Πολλάκις βεβαία προσκαλοῦμαι εἰς τὴν τράπεζαν πρὶν ἢ βελονιάσω ἀκόμῃ ἢ βυθίσω τὴν γραφεῖδα εἰς τὴν μελάνην, ἀλλ' ἐπίσης συχνάκις συνέβη νὰ ἐμποδισθῇ ὁ σύζυγός μου ἐν τῇ ἐργασίᾳ του καὶ νὰ βραδύνῃ νὰ ἔλθῃ, ἐγὼ δὲ τοιοῦτοτρόπως νὰ περατώσω σπουδαίαν καὶ πολλὴν ἐργασίαν. Ἐὰν ὅμως δὲν ἤρχιζον αὐτὴν, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἐσκεπτόμην: „Αἱ! τώρα πλέον βεβαίως θὰ ἔλθῃ!“ καὶ ἡ ἡμίσεια ὥρα ἤθελεν ἀπολεσθῇ ὅπως καὶ τὰ πρῶτα πέντε λεπτὰ. Ἐὰν δὲ ἀναμένωνται ἐπισκέπται, οἵτινες θὰ διακόψωσι φυσικῶς πᾶσαν ἐργασίαν μου, οὐδὲν μοι μέλει, ἀλλ' ἐξακολουθῶ τὴν ἐργασίαν μου μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν οἱ ξένοι θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ δωματίον. Ποσάκις τοιαῦται ἐπισκέψεις ἀναβάλλονται μίαν καὶ δύο ὥρας, πολλὰ δὲ οἰκοδέσποιναι καταστρέφουσι τὸν καιρὸν των ἀνυπομόνως καὶ ἐν ἀνία ἀναμένουσι τὴν ἔλευσιν τῶν ξένων!

Ἐπιμελὴς χρησιμοποίησις πάσης στιγμῆς εἶνε ὁ πρῶτός μου νόμος, ὁ δὲ δευτέρος εἶνε ὁ ἐξῆς: „Πράττε πᾶν ὅ,τι ἐπιχειρεῖς, ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον καὶ τελειότερον καὶ προσπάθει ἐκ πάσης ἀσχολίας νὰ ἐξάγῃς ὠφέλειάν τινα ἢ διὰ σεαυτὴν ἢ διὰ τοὺς ἄλλους, οὕτω δὲ οὐδεμίαν στιγμὴν τοῦ βίου θὰ θεωρήσῃς ματαίως παρελθούσαν“. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ μεγαλειτέρα σπατάλῃ τοῦ χρόνου γίνεται, παρὰ ὅταν πράττωμεν τι ἀτελῶς καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ, διότι κατόπιν ἀναγκάζομεθα νὰ τὸ ἐπανορθώσωμεν καὶ νὰ δαπανήσωμεν ἐκ νέου τὸν ἀπωλεσθέντα χρόνον. Ἡ συμβουλὴ δὲ αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται μόνον εἰς τὴν ἐργασίαν, ὅχι, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν διασκέδασιν.

Ὅταν ἐξέλθῃς εἰς περίπατον, πρέπει νὰ ἀπέρχῃσαι μακρὰν διὰ νὰ ὠφεληθῇς ἐκ τῆς κινήσεως· ὅταν κάθησαι παρὰ τὴν τράπεζαν, μὴ λείχῃς μόνον ἐπιπολαιῶς τὰ φαγητά, ἀλλὰ τρώγε ἐξ αὐτῶν, ὥς ὅτου κορεσθῇς, καὶ μὴ σκέπτησαι κατόπιν πάλιν τὸ φαγητὸν πρὶν ἢ ἔλθῃ ἡ προεδιωρισμένη αὐτοῦ ὥρα· ὅταν ἐνδύσῃ, φόρεσον τακτικῶς ὅλα καὶ κατὰ τὰς αὐτά, ὅπως θὰ μείνωσι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· ὅταν ἀναγινώσκῃς βιβλίον, μὴ φυλλολογῇς μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀναγίνωσκε μετὰ προσοχῆς· ὁσάκις κάθησαι παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον, μὴ πλανᾷς ἀσκόπως τοὺς δακτύλους σου ἐπ' αὐ-

τοῦ, ἀλλ' ἄσκει αὐτοὺς καὶ παῖζε ἐπιμελῶς καὶ ἐπιμόνως — ὁμοίως ὅταν ὀρίσῃς ὦραν τινὰ πρὸς διασκέδασιν (τῆς ὁποίας βεβαίως πᾶς ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην, ὅπως καὶ τοῦ ὕπνου), ἐπιζήτει τοιαύτην διασκέδασιν, οἷα ἡδέε σοι παράτχει ἀληθὴ καὶ ὠφέλιμον ἀπόλαυσιν.

Πᾶν ὅ,τι πράττεις λοιπόν, πράττε ὀλόκληρον καὶ ὅσον ἐνεστί τέλειον, οὕτω δὲ οἰκονομεῖς πλεῖστον ὅσον χρόνον.

Συχνάκις διὰ τῆς καὶ παρ' ἡμῖν παρερρησάσης ξένης ἐθιμοταξίας φαινόμεθα ἠναγκασμένοι νὰ χάνωμεν ὥρας τινὰς τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει διέξοδος. Πάντοτε ἐπραξα ὡς ἐξῆς: Ἐν πρώτοις περιώρισα τὰς παραδεδεγμένας σχέσεις εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλόμενα ὅρια καὶ μόνον ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσιν ἀπεδεχόμην τοιούτου εἵδους προσκλήσεις. Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα πολλάκις ἐλυπούμην κατὰκαρδα, ὅτι διηρχόμην τοιαύτας μακρὰς ἐσπέρας ἐν ἀδιαφόρῳ καὶ ἀνιαρᾷ συναναστροφῇ. Ταχέως ὅμως εὗρον δύο ὑπεκφυγὰς, ἵνα μὴ ἀναγκάζωμαι νὰ θεωρῶ καὶ τὰς ὥρας ταύτας ὡς μάτην παρελθούσας. Καὶ οὐδέποτε μὲν ὑπῆρξαν αὐταὶ δι' ἐμὲ ὥραι διασκεδάσεως καὶ πνευματικῆς ἀναφυγῆς, ἡδυνάμην ὅμως ὅπωςδὴποτε νὰ χρησιμοποίησω αὐτὰς κατ' ἄλλον τρόπον.

Καὶ ἐν πρώτοις ἐσυνείδησα ἐν ταῖς συναναστροφαῖς ταύταις πάντοτε νὰ ἐργάζωμαι, ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι κυρίαι μόνον πρὸς τὸ φαινόμενον ἐκράτουν τὴν ἐργασίαν των ἀνὰ χεῖρας. Πρὸς τοῦτο ἐξέλεγον ἀπλᾶς καὶ εὐκόλους ἐργασίας, αἷς ἡδυνάμην νὰ ἐξακολουθήσω καὶ κατὰ πᾶσαν συνομιλίαν καὶ ἐν ὅλῳ δῆποτε φωτισμῷ, τὰ δὲ λεπτότερα χειροτεχνήματα κατεσκεύαζον οἴκοι. Οὐχὶ σπανίως κατῴρθωσα ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἐσπερίδι ν' ἀποπερατώσω ὀλόκληρον παιδικὸν περιτόδιον.

Ἐπειτα ἀνεκάλυψα ὅτι ἀνεξαίρετως ἅπασαι αἱ γείτονές μου ἡδύναντο νὰ μοι καταστῶσιν ὠφέλιμοι διὰ τῶν γνώσεών των. Τὸ ζήτημα ἦτο μόνον ν' ἀνεύρω τὸ στοιχεῖον ἐκάστης, δηλαδή ποῦ ἐνέκειτο ἡ εἰδημοσύνη αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἦτο δυσεπίλυτον, καὶ ἅμα ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ, ἤρχισα νὰ μὴ ἀνιῶμαι πλέον ἐν ταῖς συναναστροφαῖς ταύταις. Διὰ μιᾶς προσεκάλουν τὴν γείτονά μου εἰς τὸ πεδίον καὶ οὕτως οὐδεμία στιγμὴ παρήρχετο χωρὶς νὰ ὠφελῶμαι ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώσεών της. Ἐκαστος φυσικῶς ὁμιλεῖ μετὰ μεζονος ἡδονῆς περὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος, ὅπερ καὶ κάλλιστα γνωρίζει· διὰ τοῦτο ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν ἦτο πάντοτε ζωηρά, ἀν καὶ ἐγὼ μετὰ μὲν τῆς μιᾶς ὠμίλουν περὶ μαγειρείου καὶ οἰκονομίας, μετὰ δὲ τῆς ἐτέρας περὶ περιποιήσεως τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν παιδίων, μετὰ τρίτης περὶ νέων παιδικῶν ἐνδυμάτων καὶ συρμῶν καὶ μετ' ἄλλης περὶ νέων βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Οὐδέποτε σχεδὸν ὑπέστρεφον οἴκαδε χωρὶς νὰ συλλέξω ὠφελιμωτάτας γνώσεις περὶ πολλῶν πραγμάτων, ὧν τινὰ μάλιστα ἦσαν τόσον σπουδαῖα καὶ ἐπείγοντα, ὥστε τὰς ἐσπέρας ἐκείνας ἐθεώρουν ἐνίοτε ὡς ἐκτακτον κέρδος.

Ἡ μεγίστη ὅμως οἰκονομία τοῦ χρόνου δύναται νὰ γίνῃ διὰ τῆς ἔξεως, ὅπως μὴδὲν ἀναβάλλωμεν ἐς αὔριον ἐξ ὧν δύναται νὰ γίνωσι σήμερον. Ἀφ' οὗ ἀποτελειώσω ἐργασίαν τινὰ ἐρωτῶ ἐμαυτὴν — Ποῖον εἶνε τὸ ἀναγκαϊότατον διὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπιούσαν; καὶ ἀμέσως ἀναλαμβάνω τὸ ἀναγκαϊότατον. Ἐὰν δὲ δὲν δύναμαι ν' ἀνεύρω, τί εἶνε κατεπείγον σήμερον ἢ αὔριον, σκέπτομαι ἔτι περαιτέρω καὶ ἐρωτῶ πάλιν ἐμαυτὴν — Εἶνε ἄραγε ἐπιζήμιον, ἐὰν σήμερον ἐκτελέσω ὅ,τι κυρίως εἶνε ὀρισμένον διὰ τὴν αὔριον ἢ τὴν μεθαύριον ἢ τὴν προσεχῇ ἐβδομάδα;

Καὶ ναὶ μὲν πολλάκις δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν προ-

καταρκτικὰς ἐργασίας ἐπὶ πολλῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου εἶνε τοιαῦται δυνατὰ καὶ κατορθωτὰ μέγα χρονικὸν διάστημα κερδαίνομεν ἐκ τοιαύτης σπουδῆς. Ἐγκαίρως πάντοτε ἐτοιμάζω τὰ χειμερινὰ ἐνδύματα τῶν τέκνων μου· πάντοτε τέσσαρας ἐβδομάδας πρὶν ἢ ἴδῃ τὸ φῶς τοῦ κόσμου νέον σπλάγγνον μου, εὐρίσκονται τὰ μικρὰ ἐνδύματα καὶ σπάργανά του ἐν τῇ ἱματιοθήκῃ, πάντοτε μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας πρὸ τῶν Χριστουγέννων τελειῶν ὅλας τὰς ἐργασίας μου, ὅλαι μου δὲ αἱ παραγγελίαι εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸν σύζυγόν μου γίνονται ἐγκαίρως καὶ μετὰ τῆς μεγίστης τάξεως.

Ὅλα ταῦτα εἶνε τόσον εὐκόλα, ὅταν τις συνειθίσῃ εἰς τὴν τάξιν· ἔχομεν δὲ οὕτω καὶ τὸ πλεονέκτημα ὅτι οὐδέποτε κυρίως καταλαμβανόμεθα ὑπὸ ἐπείγουσας ἐργασίας. Οὐδέποτε τότε, ὅταν μᾶς ἐπισκεφθῇ τις, αἰσθανόμεθα βάρος καὶ ἀμηχανίαν καὶ δυσανασχετοῦμεν, ὅτι ἦλθεν εἰς ἀκατάλληλον ὦραν, ἐκτελοῦμεν δὲ ὅλας τὰς ἐργασίας ἡμῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ τάξει καὶ πάντοτε ἔχομεν καιρὸν καὶ διὰ τὰ ἀπροσδόκητα. Τῇ ἀληθείᾳ ἐν τούτῳ ἔγκειται τὸ μυστήριον τοῦ νὰ ἔχῃ τις πάντοτε καὶ διὰ πάντα καιρὸν.

Βεβαίως πανταχοῦ ὑπάρχουσι καὶ ἐξαίρεσεις. Ὑπάρχουσι στιγμαὶ καθ' αἷς μετ' ἀδημονίας ἀπεριγράφτου βλέπω προβαίνοντα τὸν λεπτοδείκτην τοῦ ὥρολογίου καὶ ἐντούτοις, κατὰ τὸ φαινόμενον ἡρεμὸς καὶ ἀπαθής, εἶμαι ἠναγκασμένη ν' ἀκούσω μέχρι τέλους ὀλόκληρον θρόνον περιοδικῷ ἢ ἐφημερίδος. Καὶ τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ· ἀλλ' ἀδιάφορον, εἶνε καλῖτερον νὰ ὑφίσταται τις τοιαύτας μικρὰς θυσίας παρὰ νὰ λέγῃ τὴν ἀνοικεῖον φράσιν „δὲν ἔχω καιρὸν“ —

Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο θὰ προσθέσω καὶ τὸ ἐξῆς:

Πλείστας μητέρας ἀκούω παραπονουμένας, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἄρκετον καιρὸν ν' ἀσχοληθῶσι μὲ τὰ τέκνα των, ὅπως ἐπιθυμοῦσι. Καὶ ἡ μὲν ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ νεογεννήτου τέκνου της ἢ ὑπὸ τοῦ φιλασθενίου συζύγου, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν οἰκιακῶν φροντίδων, αὕτη μὲν ὑπὸ ἀσθενείας ἢ ἀδυναμίας, ἐκείνη δὲ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἐργασίας ἢ ὅπως μὴ καταφυγῇ εἰς ξένην βοήθειαν πρὸς κατασκευὴν τῶν ἐνδυμάτων τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας της. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐργατικὰς καὶ χρηστὰς μητέρας ἀποτείνω τὰ ἐξῆς:

„Οὐχὶ μόνον διὰ τῆς διδαχῆς καὶ τῆς μετ' αὐτῶν ἐργασίας δύνασθε ν' ἀναθρέψῃτε τὰ τέκνα σας, ἀλλὰ σχεδὸν πρὸ πάντων καὶ διὰ τοῦ ἰδίου σας παραδείγματος. Ὁ χρόνος, ὃν κατὰ τὸ φαινόμενον ὑποκλέπτετε ἀπ' αὐτῶν, δὲν εἶνε μάταιος, ἐὰν δὲν κατασπαταληθῇ ἐν ὀκνηρίᾳ, ἐπιπολαιότητι καὶ διασκεδάσει. Βεβαίως πολλὰς τύψεις συνειδότος θὰ αἰσθανθῇ ἡ μήτηρ ἐκείνη, ἥτις κατὰ κεφαλῆς βυθίζεται εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ μεγάλου κόσμου ἢ κατασωτεύει τὰς πολυτίμους ὥρας της ἀναγινώσκουσα ἀνωφελῇ μυθιστορήματα, σὺ ὅμως, ἥτις ὑπ' ἄλλων καθηκόντων ἐκλήθης μακρὰν τῶν τέκνων σου, μὴ ἀνησύχει, διότι ἐκτελοῦσα πάντοτε πιστῶς τὸ καθήκόν σου, αὐστηρῶς ἀπαρνούμενη τὰ πάντα καὶ ἀσμένως ὑφισταμένη πᾶσαν θυσίαν, ἀνατρέφεις καὶ διαπαιδαγωγεῖς τὰ τέκνα σου. Δὲν μορφώνεις αὐτὰ μόνον ἀναγινώσκουσα, παίζουσα, ἐξερχομένη μετ' αὐτῶν εἰς περίπατον ἢ διηγούμενη εἰς αὐτὰ ἱστορίας· οὐχὶ μόνον ἐπιτιμῶσα αὐτὰ διὰ τὰς κακοηθείας καὶ τιμωροῦσα τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς στοργῆς, μεθ' ἧς τὸν νεώτατον ἀδελφόν των θηλάξεις, ἢ περιποιεῖσαι τὸν ἀσθενῆ των πατέρα, διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ μερίμνης, μεθ' ἧς ράπτεις τὰ ἐνδύματά των καὶ ἱστασαι παρὰ τὴν ἐστίαν· νομίζω δὲ ὅτι ἔτι μᾶλλον συντελεῖς εἰς τὴν καλὴν των ἀγωγὴν, ὅταν

ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ | Εἰκὼν ὑπὸ O. Seitz.

μεθ' ὑπομονῆς καὶ πραότητος ὑποφέρεις ἰδίαν σωματικὴν νόσον."

Γνωρίζω μητέρα τινά, ἥτις τὰ μάλιστα εὐηργέτησε τὰ τέκνα τῆς, καίτοι ἦτο καταδεδικασμένη νὰ διέλθῃ τὰ κάλλιστα ἔτη τοῦ βίου τῆς ἐν τῇ κλίνῃ καὶ νὰ ὑποφέρῃ μεγάλην πένθη. Ποῖον ἐξ ἡμῶν τῶν παιδίων ἤθελε ποτε τολμήσῃ διὰ τινος ἀταξίας νὰ συγχύσῃ τὴν προσφιλεῖ μητέρα; Ἐκαστον ἐξ ἡμῶν ἦτον ἔτοιμον νὰ θυσιάσθῃ, ὅπως παρὰσχῇ αὐτῇ ἀνακούφισιν τινα καὶ νὰ τὴν φαιδρύνῃ, ὅσας τὴν ἐβλέπομεν μετ' ἀγγελικῆς τῇ ὄντι ὑπομονῆς καὶ μετὰ γλυκύτητος ἀνεκφράστου ὑποφέρουσιν τὰ πάνδεινα.

Εὐτύχημα μέγα εἶνε πράγματι ὅταν ἡ μήτηρ θέλῃ καὶ δύναται ν' ἀφιερώσῃ ὅλον τὸν βίον τῆς, πάσας αὐτῆς τὰς στιγμὰς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῆς.

Σημ. Σ. Κ. Ὁ παρ' ἡμῶν πρεσβευτὴς ἀξιότιμος κ. Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆς, γνωρίσας πολὺ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου φυλλαδίου τὴν περὶ αὐτοκινήτων τραπεζῶν διατριβὴν τοῦ κ. Γ. Ἰσιδωρίδου Σκυλίση, ἔγραψε κατὰ παράκλησιν ἡμῶν τὰ κατωτέρω περὶ Πνευματισμοῦ, ὃν φανατικῶς ἀνεθεμάτισεν ἡδὴ ἡ ἡμετέρα *Ματαιότης Περιέργου*, εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν τῶν ἀντιθέτων θεωριῶν ἀπὸ πολλοῦ τεταγμένη, καθ' ὃν τρόπον ἄλλοι πάλιν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ τύπῃ ἐμπαθῶς ὑπερμαχοῦντες τῆς καινῆς διδασκαλίας παρημποδίσαν μέχρι τοῦδε πάσαν σοβάρην καὶ ἀμερόληπτον τοῦ πράγματος ἔρευναν. Ἀλλ' ὁ τοῖς πᾶσι σεβαστὸς ἐπίσημος ἡμῶν Συνεργάτης, τὴν μέσῃ καὶ ἐν τῇ προκειμένῳ ζητήματι βαδίσας καὶ ἀνεξάντλητον πλοῦτον ἐκ τε γεγονότων καὶ ἀναμνήσεων καὶ γνώσεων πρὸς τὰ ἀκρότατα πορίσματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης συνδυάσας, παρέσχε τοῖς Ἀναγνώσταις τῆς *Κλειῆδος* τὸν μᾶλλον ἀκίνδυνον πρὸς ἀντίληψιν τῶν νέων τούτων διδασμάτων τρόπον, οὐχὶ ἀβασανίστως παρεισάγων ἢ ἀποσκορακίζων αὐτά, ἀλλ' οὕτε πάλιν εἰς δογματικὴν ἀνάγκην περιωπὴν. Ἄν ἀπαράμυλλος τοῦ ὕψους τέχνης καὶ ἀνελλιπῆς ἐπιστημονικῆς ἐφοδιασμὸς θεωροῦνται σήμερον ὡς τὰ πρῶτα προσόντα παντὸς πρὸς πᾶσαν τάξιν ἀναγνωστῶν ἀποτεινομένου, ἀναμφιβόλως ἡ κατωτέρω διατριβὴ ἱκανοποιεῖ τοὺς τε ὁμοφρονούντας, καὶ τοὺς ἐπιφυλλασσομένους μὲν ἀντίθετον γνώμην, ἀρεσκομένους ὅμως εἰς τὴν ἀνάγκωσιν γραμμῶν, ἐν αἷς διαλάμπει ἡ ἡμερωτάτη εὐφυολογία καὶ ἐπιβάλλεται ἡ εὐσυνειδητος παράδεισις βεβαίων γεγονότων, παραγομένων ἐπιτηδεῶς εἰς πιθανὴν ἐπιστημονικὴν ὑπόθεσιν.

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΥ

ὑπὸ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅτε ἤρξατο τὸ πρῶτον λόγος ἐν Εὐρώπῃ γινόμενος περὶ τῶν κινουμένων τραπεζῶν, ἔγραψα καὶ ἐγὼ τότε, κατὰ παράκλησιν φίλου, εἰς ἡμερολόγιον ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον, λέξεις τινὰς περὶ τοῦ νέου φαινομένου, ἐν ἀστεϊσμῷ μᾶλλον μέρει.

Ἀλλὰ τοῦτο ἐκίνησεν ἰσχυρῶς τὴν χολὴν λογιωτάτου, ὑπερμάχου τῆς ἀληθείας, ὅστις διὰ τῶν ἐφημερίδων μὲ ὕβρισε μαρῶπειστον, μετ' ἐπιτατικῶν ἐπιθέτων.

Ἐκτοτε, καίτοι πολλὰ ἰδὼν καὶ ἀκούσας περὶ τοῦ ἀντικειμένου, δὲν συνέπεσε τι νὰ δημοσιεύσω περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὃ τὴν ὕβριν φοβηθεὶς, διότι ἐν γένει πρεσβεῶν ὅτι αὕτη βλάπτει τὸν ὑβρίζοντα μᾶλλον ἢ τὸν ὑβριζόμενον. Πρόθυμος δέ, ἂν εἰς τὴν ἐξιχνίασιν τῶν φαινομένων τούτων ἐνδιαφέρηται πως ἡ ἐπιστήμη, νὰ ὑποστῶ ὑπὲρ αὐτῆς πάσας τὰς οἷας δὴποτε συνεπειάς, δὲν θέλω ν' ἀρνηθῶ αὐτῇ τὴν συνδρομὴν τῆς ἰδίας ἐμαυτοῦ πείρας, εἰς διαφόρους κατηγορίας τάττων τὰ πειράματα, οἷς ἐνέτυχον. Ἀποτείνομαι δ', ἐννοεῖται, εἰς τοὺς παραδεχομένους ὅτι πιθανόν ἐστι ν' ἀπατώμαι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ψεύδωμαι.

Α'. ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ ΩΝ ΥΠΗΡΕΑ ΑΥΤΟΠΤΗΣ.

1. ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.

Ὅτε τὸ πρῶτον, κατὰ τὸ 1840, νομίζω, ἡ Γαλλικὴ *Εφημερὶς τῶν Συζητήσεων* διηγήθη ὅτι ἐν ταῖς εἰρκταῖς τῆς Ἀμερικῆς τράπεζα ἤρξατο στρεφόμενη ὑπὸ τὰς χεῖρας περικαθημένων τῶν καταδίκων, διήγειρεν ἡ εἰδησις τὴν κοινὴν περιέργειαν, καὶ πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες τὴν ἐπανελάβον. Καὶ οἱ περὶ ἐμὲ δὲ σπουδαῖως τὴν συνεζήτουν, καὶ μόνος μικρὰν ἔδωκα προσοχὴν εἰς αὐτὴν, ἐκλαβὼν αὐτὴν ὡς τυχαῖον συμβάν, ἢ ὡς φήμην κενὴν, ἐκ τῶν πολλάκις ἀνευ λόγου διαδιδόμενων· καὶ ὅτε μίαν ἐσπέραν ἡ οἰκογένειά μου ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὸ πείραμα, ἐγὼ ἀπέσχον, φειδόμενος τοῦ καιροῦ μου. Μεθ' ὅλην ὥραν δέ, ἐπανελθὼν πρὸς τοὺς εἰς τὸ πείραμα ἐπιδιδόμενους, εὗρον αὐτοὺς ἔτι ἀκίνητους περὶ ἀκίνητον καθήμενους τὴν τράπεζαν, καὶ εἰρωνικῶς ἐπήνεσα τὴν ὑπομονὴν των. Ἀλλ' ἀξιοματικοῦ τινος, ὅστις ἦν ἐκ τῶν περικαθημένων, ἀναγκασθέντος δι' ὑπηρεσίαν ν' ἀναχωρήσῃ, παρεκλήθη νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, καὶ συνήνεσα, ὅπως μὴ τοὺς ἄλλους δυσαρκεστήσω. Καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν ἔτι χρόνον ἔμεινεν ἡ τράπεζα ἀνενδύτως ἀκίνητος· ἀλλὰ μετὰ τέταρτον περιπῶν τῆς ὥρας, ἠκούσθη ἐλαφρὸς τρυγμὸς ἐν αὐτῇ, καὶ ἤρξατο κινουμένη κατ' ἀρχὰς βραδέως, εἴτα δὲ βαθμυδὸν ταχύτερον, καὶ μετ' ὀλίγον περιστρέφετο τάχιστα, περιήρχετο πᾶν τὸ δωμάτιον, ἐξῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἠναγκαζόμεθα δρομαῖοι νὰ τὴν παρακολουθῶμεν, καὶ τέλος ἀνετράπη· καὶ ἐπειδὴ κλίναντες ἐθέσαμεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ δίσκου αὐτῆς ἀνεστραμμένου, δὲν ἔπαυσε στρεφόμενη, καίτοι ἔχουσα ἄνω τοὺς πόδας. Ἐκατοντάκις δ' ἔκτοτε ἐπανελάβομεν τὸ πείραμα, ἐπίσης ἐπιτυχῶς. Καθ' ὃ δὲ παρατήρησα, νομίζω ὅτι ἔσῃ συνεχέστερόν τις ἐκτελεῖ αὐτό, τόσῳ ταχύτερον ἐπιτυγχάνει τὸ ἀποτέλεσμα.

Τ' αὐτὰ δὲ κινήματα πολλάκις ἐπετύχομεν καὶ δι' ἄλλων ἀντικειμένων, οἷον καθεδρῶν, λίθων, πέλων κτλ. Ἐσπέραν δὲ τινὰ δύο κυρίαι ἔθηκαν τὰς παλάμας αὐτῶν περὶ τοὺς ὤμους μου, καὶ μετ' ὀλίγον, καίτοι ἀπόφασιν ἔχων νὰ μὴ ἐνδύσω εἰς οὐδεμίαν αὐτῶν πίεσιν, καὶ οὐδεμίαν τοιαύτην αἰσθανθεὶς, ἤρχισα οὐχ ἥττον νὰ στρέφωμαι περὶ ἐμαυτὸν ὡς ἡ τράπεζα, καὶ οὐχ ἥττον ἀκουσῶς.

Πολλοὺς πολλάκις εἶδον μετὰ μειδιάματος οἴκτου περὶ τοῦ πειράματος τούτου ἀκούοντας, καὶ λέγοντας ὅτι τινὲς ἢ πάντες οἱ περὶ τὴν τράπεζαν, ἐκουσίως καὶ πρὸς ἀστείμῳ, ἢ ἀκουσίως, ἐξ ἀπαυδήσεως τῶν μύνων, στηρίζουσι βαρείας τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτῆς, καί, ἐν ἀγνοίᾳ πολλάκις, ὠθοῦσιν αὐτὴν εἰς περιστροφὴν. Τοῦτο ἐστὶ τοσοῦτον ἀπλοῦν, ὥστε παράδοξον ὅτι μετὰ τὸν πρῶτον εὗρεθῇ καὶ δευτερος ἄνθρωπος ἱκανῶς εὐήθης, ὥστε εἰς τοιοῦτο πείραμα νὰ ἐπιδοθῇ.

Ἀπλούστατον ἀναμφιβόλως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀληθές· καὶ πρὸς κύρωσιν ἀρκέσει μία μόνον ἀπόδειξις. Ἐν Παρισίοις, εἰς ὀλιγάνθρωπον συναναστροφὴν, εἰς ἣν παρευρέθην, ἐπροτάθη νὰ πειραθῶμεν τῆς τῶν τραπεζῶν κινήσεως. Κατ' εἰσῆγησιν ἐνὸς τῶν παρόντων, ὅστις μᾶς ἀνέφερε περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐξηγήσεως, παρεξηγήσεως κατ' αὐτόν, ἐξήρψαμεν ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἐλαφρὸν κάλυμμα, καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐθέσαμεν τὰς χεῖρας. Μετ' οὐ πολὺ ἡ τράπεζα ἤρξατο οὐχ ἥττον στρεφόμενη, ὅπερ θὰ ἦν ἀδύνατον ἂν ἐνέδιδεν εἰς τὴν πίεσιν τῶν χειρῶν, διότι τότε οὐχὶ αὕτη, ἀλλὰ τὸ κάλυμμα θὰ ἐστρέφετο ἐπ' αὐτῆς ὀλισθαίνον.